

Politik Bilim

Hatırlamak İsteyenler için...

Aykut Göker

<http://www.inovasyon.org>; hagoker@ttmail.com

‘Ulusal devlet’, ‘ulusalcılık’, ‘küreselleşme’ gibi meselelere girince buradan çıkmak da kolay olmuyor. Konuyu biraz sürdürelim, bakalım...

Bursalı'nın yeni kitabı “**Ulus Yıkıcılığı Zamanları**”, hâfizalarımızı tazelemek için iyi bir vesile oldu, demiştim. Böyle dememin nedeni, kitabı okurken, ‘küreselleşme’ sürecinin amentüsü sayılan **Dünya Ticaret Örgütü Kuruluş Anlaşması**'nın bütün ayrıntılarıyla zihnimde canlanmış olmasıydı. Çoğu kişi, ‘küreselleşme süreci’ni ulusal devletlerin, ulusalcılığın tarihe karışacağı bir süreç olarak takdim ediyor ama kazın ayağı hiç de öyle değil... Belki de bunu Türkiye’de en iyi kavrayanlar, söz konusu süreç sonunda kurulacak yeni dünya düzeninin ana kuralları ve müeyyidelerini (yaptırımlarını) ortaya koyan bu anlaşmaya dayanarak, 1990’lı yıllarda, sanayie ARGE yardımı kararını çıkartanlardır. Çünkü onlar bunu yaparken, küreselleşmenin gerçek ruhunu aynı anlaşmanın satır aralarını da okuyarak öğrenmişlerdi. Hatırlamak isteyenler için bir iki açıklamada bulunayım.

Dünya Ticaret Örgütü Kuruluş Anlaşması 1986 Eylül’ünde başlayan ve 1994’te tamamlanan, ‘Çok Taraflı Ticaret Müzakereleri’nin ‘Uruguay Turu’ nihayetinde son hâlini almıştır. Bu müzakereler sürecinde, üzerinde mutabakat sağlanan bütün anlaşma metinleri, 1994’te, Marakeş’te imzalanan ve “**Nihaî Senet**” olarak anılan bir ‘kapak notu’nun ekinde yer aldığı içindir ki, bu anlaşma “Uruguay Turu Nihai Senedi” olarak da anılmaktadır. ‘Uruguay Turu’ küresel bir müzakereydi ve küresel ölçekte bir sonuç doğurmuştu: Anlaşmanın yürürlük tarihi olarak öngörülen 31.12.1994’ten başlayarak, uluslararası ticaret serbestleştirilecek; ‘serbest ticaret’, bütün dünya coğrafyasında geçerli tek ticaret normu hâline getirilecek ve **ulusal sınırların** bu serbestinin önüne çıkarılabileceği bütün engeller ortadan kaldırılacaktı...

Anlaşma, TBMM tarafından da 26.1.1995’te onaylanmıştı. Ülke sanayiini, ithalât ikamesi sağlayan sınaî yatırım teşvikleriyle, ihracat teşvikleriyle, zar zor 1990’lı yıllardaki düzeyine getirebilmiş olanlara Anlaşma ilk ağızda şunu söylüyordu: “*Tek başına ya da diğer birkaç koşuldan biri olarak ithal mallar yerine yerli malların kullanılmasına ya da ihracat performansına bağlı olan sübvansiyonlar*” yasaklanmıştır!

Ülkenin sanayileşme eşiğini aşabilmesi için uğraşanların, sanayicinin elinden tutabilmek için Anlaşma’da bulabildikleri tek çıkış yolu şuydu: “*Firmalarca yürütülen ya da yüksek öğretim ya da araştırma kuruluşlarının firmalarla yaptıkları sözleşmeler bazında yürüttükleri sınaî araştırmalar ve rekabet öncesi geliştirme faaliyeti için yapılan yardımlar*” usûlü dairesinde serbesttir! Cumhuriyet tarihinin en geniş kapsamlı ‘sanayie ARGE yardımı’ kararı 1995 yılında bu açık kapıdan çıktı.

Çok da iyi olmuş, diye düşünebilirsiniz ve bu düşüncenizde haklı da olabilirsiniz; ama, Profesör Annemieke J. M. Roobeek’in (Nyenrode Business Universiteit) dediği gibi, “*Son iki yüzyıldır, devletin müdahalesi olmaksızın sanayileşebilmiş tek bir ülke bile olmadığını*” ve İngiliz Sanayi Devrimi’nden bu yana sonradan sanayileşen bütün ülkelerin -bir iktisadî sistem olarak kapitalizmi seçmiş olsalar bile- kendi sanayileşme süreçlerini tamamlayınca dek, şaşmaz bir biçimde, ‘serbest rekabet’ kuralını ihlâl ederek, ellerinden geldiğince, kendi sanayileri için korumacı bir tutum izlediklerini bilenlerdenseniz, kendinize şu soruyu da sormak zorundasınız: Takvimler 1990’lı yılları gösterirken niçin sanayi ile ilgili, yukarıda işaret edilen devlet sübvansiyonları yasaklandı da “*sınaî araştırmalar ve rekabet öncesi geliştirme faaliyeti*” için devletçe verilecek yardımlar mubah

(bir tane daha var, ona sonra geleceğim) sayıldı? Ve bu yardımların aynı Anlaşma'da yer alan üst sınırlarına göz attıktan sonra (örneğin, eğer devlet isterse, firmaların yaptıkları 'sınaî araştırmalar' ile ilgili harcamalarının %75'ine kadar olan bölümünü kendi kesesinden karşılayabilir...) şunu da elbette sormalısınız: Acaba, bu sınırlar konusunda niçin bu denli cömert davranıldı? Bu soruları daha önce kendinize sorup, yanıtlarını da verdiğinizden eminim ama, isterseniz gelecek hafta bu yanıtları birlikte hatırlayalım.

CBT. 05 Ağustos 2011